13/11/2019

Православни ли са сърцата ни?

Православната духовност засяга пряко човешкото сърце. Произхождайки не от понятията както Достоевски пише, „празното небе на ума“, нашата духовност в крайна сметка се вкоренява в сърцето, където се създава специална връзка между Боги нас самите, чието наше търсене никога не свършва, и ние, търсещите вярващи, които не намираме покой, биваме намерени от Него.

Това не е органът в гърдите ни, това е най-дълбокото „място“ в центъра на нашето духовно същество, жилището на трансцендентността, както в Йерусалимския храм, това е нашето „святая светих“. Сърцето е „божествена връзка”, което веднага ни вдъхновява и ни прави фокусирани върху вътрешния мир. Това може да ни даде опит, далеч над нашата човешка способност да разберем „защо”, далеч над нашата способност да опишем тази среща чрез ограниченията на нашия разум или език. Ние просто „знаем“, че Бог присъства там. Ние „чувстваме“, че Той е там. Това е „вмъкване на Божественото“ в нашето време и пространство – и неговият портал е човешкото сърце. Нашият свети отец – св. Теофан Затворник, ни напомня за важността на сърцето, когато пише:

„Да развиеш сърцето означава да развиеш в него вкус към неща, свети,

божествени и духовни, така че когато се озове сред такива неща би се чувствало така, сякаш е в своята стихия. Намирайки ги за сладки и благословени, би било равнодушно към всичко останало, без вкус към нищо друго; и още повече – ще открие нещо друго, което да го отблъсква. Всички духовни дейности на човека са в сърцето“.

През месец август Църквата почита вдъхновен богослов, свещеномъченик и епископ св. Ириней Лионски (130 г. от 202 г. сл. Хр., 23 август). Общопризнат като първият „официален богослов” на Църквата, което означава, че е първият съставил своите съчинения и учения в една цялостна „система”. Св. Ириней се старае да се бори с различни ереси през II век. Когато оспорва ересите, той не само излага и показва грешките им, но и артикулира православното тълкуване и учение. Въпреки интереса на св. Ириней да пази стадото си от различни грешки, основната му грижа като пастир била отделният човек и неговото спасение. Във всичките си инструкции той бил зает с духовния растеж на човека, за да може да постигне онова, което св. Ириней нарича „откровение и радост у Бога.“ Далеч не бил спекулативен, неговото богословие, макар и задълбочено и сложно, със сигурност било ангажирано с това да помогне на стадото да приложи всичко това в живота си. Той бил загрижен за духовното порастване на нашето сърце, всъщност онова, което подвижниците, които го последвали, биха го нарекли „пазител на сърцето“.

Богословие, което не може да се живее, да се въплъти, е просто упражнение в интелектуална гимнастика. Св. Ириней се притеснявал особено от това как вярващите ще пораснат във вярата, как ще растат в духовния живот, колкото и в естествения си земен живот. Това подчертава и неговия акцент върху човешката личност, която живее максимално по своя духовен потенциал. Може би най-забележителния цитат от св. Ириней по отношение на това би било:

„Божията слава е напълно живото човешко същество; и да бъдеш жив се състои в това да виждаш Бога в сърцето си”.

Тази идея за пълноценното човешко живеене, намираща се в корена на сърцето, е съсредоточена в убеждението на св. Ириней (повторено по-късно от св. Атанасий Велики), че „Иисус Христос в Своята безкрайна любов стана това, което ние самите сме, за да може Той да ни направи изцяло такива, какъвто Той е“. Какво означава това за всеки един от нас като вярващи? Ако истинското, автентичното християнско ученичество започва и завършва в човешкото сърце, то как да го извършим в пълнота? Как можем да живеем в

сърцето във време на хаос, шум и раздробяване на човешката ни личност? Как да съхраним вътрешния си живот?

Първо, Бог започва Своята работа с хората, такива каквито сме. Той не очаква от нас да бъдем „всички едно“, преди да протегне ръка към нас. Господ бе ясен: „Като чу това, Иисус им казва: здравите нямат нужда от лекар, а болните. Не съм дошъл да призова праведници, а грешници към покаяние“ (Марк. 2:17). С други думи, Той дойде не да призове праведните, а грешните. Не е необходимо да имаме изключителна степен на святост или привидно морално съвършенство, за да почувстваме, че Той работи в нас.

Той влиза в сърцето ни, такова, каквото то е – слабо, крехко, нуждаещо се, съмняващо ке, несъвършено и непълно – дори боже би съкрушено.

Той потапя ръцете си в човешката почва и раздвижва сърцето ни, смущава го, притиска го здраво в ръцете Си и му дава живот. Това е Божията отправна точка. Всъщност св. Ириней учи, че дори ако човечеството никога не бе сгрешило, Бог все пак би изпратил Своя Син в живота ни и историята ни – толкова е голяма Неговата любов и жадуване за нас. Все пак Той би докоснал почвата ни такава каквато е. Въпреки че е вярно, че търсим Бога, то той копнее още повече и от нас самите да обитава в сърцата ни, да го обновява, прекроява и преобразява. Започваме процеса на духовното си съзряване и грижа към сърцето си, а след това с надежда поставяме началото.
Второ, духовното съзряване ни призовава да бъдем „напълно живи“. Това означава, че ние с вас сме призовани да живеем живота си до постигането на неговата духовна пълнота. Призовани сме да препълваме живота си с всяко преживяване, всеки импулс, активност, действие, поглед и звук, който ни се показва по пътя или чрез който ние се изкушаваме от призива на изпълнения с проблеми, духовно отслабнал свят. Да живеем пълноценно означава да използваме дадените ни от Бога таланти, дарби, умения. Да Му служим, да живеем онова що Той е предвидил за нас и да се подкрепяме един друг в добротата, нежността и любовта – извиращи от сърцето ни. Това означава, че трябва да изберем какви хора, преживявания, неща и влияния в живота ни са полезни за сърцето и душата ни и кои трябва да оставим настрана. Това са трудни решения, но това е същността на духовното съзряване – дори ако този растеж причинява емоционална болка и много неудобства – дори и сме призовани да прекратим старите си навици и да възприемем „Христоцентричния“ начин на живот. Св. Ириней пише:

„Бог не ни каза да Го следваме, защото се нуждаеше от нашата помощ, а

защото знаеше, че да Го обичаме ще ни направи пълноценни“.

Наистина да обичаме Бога и да Го направим приоритет в нашето ежедневие, което ще ни направи пълноценни.

И накрая, в центъра на това да бъдем напълно живи е „да виждаме Бога“. Вие и аз буквално трябва да „практикуваме“ Божието присъствие. Порасналите и духовно зрели ни призовават да бъдем наясно с присъствието Му в хората, събитията и преживяванията от нашето ежедневие – в изражението на лицето на детето, в тревожния вид на болен човек, в радостта от повишението, раждането на бебе, получено прозрение, в нашия семеен живот, в изнореното лице на бездомника, в слънцето и дъжда, в необятната красота на природата и дори в моментите на грях и страдание – ние се научаваме да виждаме Божията ръка и Лице, можем да почувстваме неговата сила и дори да почувстваме как Той докосва сърцето ни – държейки го в собствената си топлина. По думите на английския философ и математик Майкъл Поляни: „Събираме и подреждаме архив от улики, с които се сблъскваме всеки ден и отиваме да открием съдбата си пред самото Божие лице“.

И това ни кара да погледнем и към пасаж от книгата „The Practice of the Presence of God“ на монах Лаврентий, живял през 16 в. Той казва: „Убеден съм, че Божието присъствие е център на духовния живот. Който наистина се упражнява, скоро ще стане духовен. Но, за да се подвизава наистина, сърцето трябва да се изчисти от всичко останало, за да може Бог сам да притежава сърцето и да прави с него всичко, което иска. Няма нищо на света, което да бъде по-приятно и радостно от непрекъснатия разговор с Бога. Онези, които никога не са го изпитали, не биха могли да разберат. Но не заради удоволствието трябва да търсим Бога, а да го правим от любов към Него, защото Самият Той ни възлюби“.

В сърцето си трябва да се върнем към Божия път – да станем като Него. Трябва да правим това непрекъснато, като се доближаваме повече до Бога и бъдем по-малко егоцентрични, самопревъзнасящи се, гордеещи се личности. Бог ни е дал много начини да станем подобни Нему и да възстановим пътя към Него в сърцата си. Да, този процес е труден. Всички имаме нужда от Неговата помощ. Но ни е дадена Божията сила, Неговата благодат и милост, както и Неговата свята общност – Църквата, за да ни помогне да се формират сърцата ни наново. И така, започнали ли сме да познаваме сърцата си? Започнахме ли да работим върху сърцето си, за да го направим богоподобно?

Православни ли са нашите сърца?

По-интересно ли ни е да знаем и познаваме чуждите сърца отколкото собствените си? Прекарваме ли повече време за прогнозиране на действията на другите въз основа на това как възприемаме сърцата им… или прекарваме повече време, разсъждавайки върху собствените си сърца и гледайки какви ще бъдат бъдещите ни действия? Православното християнство ни учи, че трябва да бъдем ангажирани със собственото си сърце. Подвизите на молитва и богослуженията биват важни за постоянното поддържане на сърцето в това да търси Бога. Тайнствата на Църквата са ни дадени, за да ни помогнат в това пътуване. Дори и светските неща от нашето ежедневие могат да спомогнат за това сърцата ни да бъдат насочени към Бога и да направим това, което трябва, за да се доближим до Него. Когато мислим за здравето на сърцето си, нека помним, че то е част от тялото ни, но и духовното провидение в нашия живот. Нека си спомним какво казва Господ Иисус в блаженствата: „Блажени чистите по сърце, защото те ще видят Бога“ (Мат. 5:8).

Автор: свещеник Димитър Антокас

dobrotoliubie.com